

NEKROLOG

Profesor římského práva a právní historie Valentin Urfus

22. 11. 1928–17. 8. 2014

Michaela Židlická*

V srpnu tohoto roku se uzavřela životní cesta muže, který část svého života v letech 1971 až 1981 prožil jako pedagog na brněnské Univerzitě Jana Evangelisty Purkyně, nyní Univerzitě Masarykově. Do Brna jej přivedla politická situace vyvolaná

tzv. „normalizací“, kdy musel opustit Prahu a přesídlit tak mimo centrum svého dosavadního života a působení v Československé akademii věd.

Dovolte mi vzpomenout na vědecký otisk této významné osobnosti s obrovským myšlenkovým rozsahem v brněnském akademickém a právním prostředí.

* doc. JUDr. Michaela Židlická, Dr., emeritní soudkyně Ústavního soudu České republiky

Času, kdy žil odloučen od rodiny, profesor Urfus využil k intenzivní vědecké práci a vytvořil zde řadu článků, které byly publikovány ve Sborníku učitelů právnické fakulty v Brně – Acta Universitatis Brunensis – Iuridica, a jež vycházely v létech 1973-1986 pod názvy: Právní věda tzv. usu modernu a německé policejní zákonodárství 16.století (II.1973, UJEP), K institucionálnímu dědictví právní vědy usus modernu v přípravě rakouské kodifikace občanského práva (V.1975, UJEP), Středověké představy o dělení vlastnictví a jejich oživení na konci feudalismu (VI.1976, UJEP), K obecnoprávní koncepci požívání práva na konci feudalismu (IX.1979, UJEP), Regály a iura regalis (XII.1984, UJEP). V rámci edice Acta Universitatis Brunensis – Iuridica No.14, Spisy Právnické Fakulty UJEP pak vydal monografii „Právo, úvěr a Lichva“ (Uvolnění úvěrových vztahů na přechodu od feudalismu ke kapitalismu a právní věda recipovaného římského práva) (1975, UJEP). Ve stejné edici ve sv. 25 následně v roce 1978 vyšla další a zásadní monografie: Římskoprávní vzdělanost a její vklad do vývoje státoprávních představ od středověku do konce feudalismu (1978, UJEP).

Tituly těchto prací napovídají mnohé o předmětu zkoumání autora Valentina Urfuse.

Byl především vynikajícím znalcem práva římského. Tuto skutečnost zdůrazňují pak v té souvislosti, že již v roce 1990, tedy necelý rok po sametové revoluci, vyšla učebnice Římské právo (Panorama, Praha, 1990), kterou, ve spoluautorství s legendárním profesorem Jaromírem Kinclm, sepsali pro potřeby studentů právnických fakult. Právnické vzdělávání bylo totiž více než kterékoli jiné univerzitní vzdělávání poplatné marxisticko-leninské právní vědě, která popírala základní hodnoty a principy evropské právní kultury. Přes rychlost se kterou byla vydána, je tato učebnice vynikajícím pedagogickým dílem, které je trvale základem právnického studia.

Profesor Urfus pak v rámci své specializace vytváří samostatnou učebnici tzv. „recepce římského práva“: Historické základy novodobého práva soukromého: římskoprávní dědictví a soukromé právo kontinentální Evropy (naposlady 2. vydání, C.H.Beck, 2001, Praha).

Tedy k otázce, co bylo vlastním předmětem vědeckého bádání autora. Konfrontace antického práva se středověkými univerzitními doktrínami? Či zkou-

mání středověké a feudální reality? Nebo novověké změny v právním evropském právním myšlení?

Šířka zájmu, který věnoval jednotlivým segmentům právního života v evropském právním vývoji je na první pohled mimořádná. Nikoliv však nahodilá. V díle „Právo, úvěr a lichva“ se jeho vědecký zájem odkrývá nejzřetelněji. Při výkladu o antithesi úvěr versus lichva vidíme, jak odkrývá a přesně pojmenovává podstatné znaky jednotlivých historických etap. Ukazuje podstatu peněžních vztahů v antice, pak představuje církevní usuární doktrínu a s neuvěřitelnou zřetelností odkrývá ideologické působení na ekonomiku ve středověku. Díky hluboké intelektuální úrovni svých myšlenek unikl tehdejší cenzuře. On nebádal pro pouze poznání minulosti a vědecký zápal, on pojmenovával společenské dění aktuální.

Výjimečnost romanisty a medievalisty Valentina Urfuse vyplývá z výše řečeného. Vnímá propojenost práva a ekonomie či konkrétní ekonomiky, legálního rámce a sociálních vazeb v jejich dopadu na dobovou realitu. Neodděluje tyto světy jako samostatné odtržené fungující soustavy. Naopak, ukazuje nám, jak právě toto propojení je určující pro jednotlivé vývojové fáze v dějinách Evropy. Proto jsou jeho učebnice tak plastické tak vysvětlující.

Na závěr této vzpomínky připojuji vlastní slova Valentina Urfuse: „*Minulost k nám hovoří stále živou řečí. I to je jeden z důvodů, proč v poměru k dějinám nepřestaneme být nikdy zvědavými tazateli a proč jim také nepřestaneme klást nové a nové otázky, zvláště tam, kde závažnost odpovědi, které očekáváme, je předem jasná a kde tedy hledáme nikoliv jednotlivá fakta, ale jejich vzájemnou podmíněnost a smysl. Tak je tomu vždy tehdy, když usilujeme, aby nám minulost – jedním slovem – vrátila to, co dodnes určuje náš život a zákonitosti, jimiž je řízen.*“

S úctou k jeho dílu a památce

Michaela Židlická